

Eesti Merekooli meresõidupraktikale minevate õppurite „Töötervishoiu ja tööohutusosalane juhend“ ja „Tuleohutusjuhend“

Rõõmsalt ja ootusärevalt meresõidupraktikale, tervelt ja kogenenumalt tagasi koju. Seda siis, kui olete alljärgneva tähelepanelikult läbi lugenud ja võtnud igapäevaseks järgimiseks.

Safety First

Üldnõuded

- Kõiki laevapereleikmeid juhendatakse tööohutuse küsimustes.
- Iseseisvalt lubatakse laevale tööle ja teenindama laeva mehhanisme: vähemalt 18-aastaseid, merehariduse kutsetunnistust, meremehe tervisetõendit ja ohutusosalase põhikoolituse tunnistust (vastavalt STCW koodeksi reeglile VI/1) omavaid isikuid.
- Tööriided peavad olema puhtad, terved ja vastama ilmastikule.
- Jalanõud peavad kindlalt jalas püsima ja neil ei tohi olla libedaid taldu.
- Kaitsekiivrit ja töökindaid tuleb kanda kõigil laevatöödel, välja arvatud roolivahis.
- Laevalt kaldale või teisele laevale võib minna ainult mööda kindlalt kinnitatud parda- või maabumistreppe (landgange), mis on varustatud 1 m kõrgusel reelingute ja all kaitsevõrguga.
- Käies mööda laevatreppe, peab ühe käega hoidma käepidemest kinni.
- Ronides mööda redelit, tuleb alati täita kolme toetuspunkti põhimõtet.
- Kõik lahtised ukSED peavad olema alati kinnitatud riivi või haagiga, samuti peavad ustel olema püüdurid.
- **Laevas on keelatud:**
 - Kasutada lahtist tuld ilma vahitüürimehe loata;
 - Käivitada seadmeid ilma vastavaid töid juhtiva isiku loata;
 - Istuda lahtise laadluugi koomingul, reelingul, mehhanismidel, treppidel või pollaritel, millele on kinnitatud sildumisotsad;
 - Pista pea illuminaatorist välja;
 - Visata midagi üle parda või illuminaatorist välja;
 - Liikuda või seista ülestõstetud raskuse all;
 - Kõrvalistel isikutel viibida kohtades, kus toimuvad laevatööd (lastimine, sildumine, tööd kalapüügivahenditega, värvimistööd jne);
 - Laskuda laevalt jääle;
 - Suitsetada kohtades, mis pole selleks ette nähtud;
 - Tuua laevale kõrvalisi isikuid (ilma kapteni loata);
 - Omada või tarvitada joovastavaid aineid (alkohoolseid jooke, narkootilisi aineid).

Pardatreppide, maabumistreppe paigaldamine ja kasutamine

- Laevalt kaldale või teisele laevale võib minna ainult mööda kindlalt kinnitatud parda- või maabumistreppe. Ei tohi kasutada laudu, prusse jt ajutisi vahendeid.
- Käies mööda laevatreppe, peab ühe käega hoidma käepidemest kinni. Ronides mööda redelit, tuleb alati täita **kolme toetuspunkti** põhimõtet.
- Maabumistrepid on vähemalt 55 cm laiad, varustatud kahe 110 cm kõrge kaitsepiirdega, kaldenurk ei tohi ületada 55°, kaipoolne ots toetub ratastele, laevapoolne on kinnitatud laeva külge.
- Maabumistrepi juures on liiniga varustatud päästerõngas ja telefon vahitüürimehega side pidamiseks, trepi alla on tõmmatud kaitsevõrk.
- Trepp peab olema valgustatud, puhas kõrvalistest esemetest, lumest ja jääst.
- Trepil liigutakse ühekaupa, esmalt laevast välja, siis laevale.

MOB ehk “Inimene üle parda”

- Viska päästerõnga/s(d).
- Teavita kõrvalolijaid ja silda, pane keegi veesolijat jälgima.
- Vahitüürimees keerab laeva tagasikursile ja annab häire.
- Valvepaat valmistatakse veeskamiseks.

Päästeseadmete kasutamine

- Kõik päästepaadid ja -parved on komplekteeritud ettenähtud seadmete, esemete ja varustusega.
- Päästepaadi veeskamiseks ettevalmistamisel vabastatakse kõik tormikinnitused, suletakse põhjakorgid, kinnitatakse vangliinid, laeva parda ääres vees ei tohi olla esemeid, inimesi. Paadivanem kontrollib taavetite korrasolekut.
- Päästepaat veesatakse kapteni loal vanemtüürimehe jälgimisel, päästevahendi vanema juhtimisel, nemad vastutavad ohutusnõuete täitmise eest. Veeskamise osalejatel peavad olema seljas päästevest ja peas kiiver.
- Päästevestid asuvad neile ettenähtud kohtades, reisilaevades päästejaamade kappides, kaubalaevades tavaliselt kajutites. Vahiteenistuse ruumides on iga vahis olija jaoks päästevest.
- **Päästepaadis on keelatud:**
 - seista;
 - istuda paadi äärtel;
 - hoida käega paadi äärest kinni laevale, kaile või muule takistusele lähenemisel ja eemaldumisel;
 - lükata paati takistusest (laev, kai jne) eemale käte abil.
- **Päästepaatide ja kaatrite kasutamisel on keelatud:**
 - laskuda paati või kaatrisse ja lahkuda sealt, kasutades selleks mitte ettenähtud vahendeid;
 - viibida paadis või kaatris selle tõstmisel või veeskamisel (v.a avarii ja õnnetusjuhtumi korral);
 - inimestel viibida pukseeritavas paadis või kaatris;
 - paati või kaatrit üle koormata.

Trümmiluukide avamine, sulgemine, töötamine trümmis

- Enne trümmiluukide avamist valgustada töökoht ja eemaldada kõrvalised esemed ja inimesed.
- Luukide avamine laeva käigu ajal, välja arvatud avariolukorras, on keelatud.
- Trümmi võib minna ainult vahitüürimehe loal, trümmis töötamisel kantakse kaitsekiivreid.
- Järgmist raskust ei ole lubatud trümmiluugi ava kohale tõsta enne, kui eelmine raskus on paigutatud selleks ettenähtud kohta.
- Ei ole lubatud ronnerist tõmmates liigutada rippuvat raskust.
- Keelatud on inimeste tõstmine trümmi ja trümmist välja tõsteseadme abil, v.a õnnetusjuhtumi korral.
- Lastimistöde ajal peab jälgima, et ei tekiks laadungi iseeneslikku liikumist trümmis.
- **Trümmis on keelatud:**
 - üksinda käsitsi teisaldada raskust, mis ületab 50 kg;
 - suitsetada ja kasutada lahtist tuld;
 - liikuda luugiava all, kui selle kohale on tõstetud raskus.

Lastimine, raskuste tõstmine

- Laeva lastimist juhendab vanemtüürimees (VTM).
- Enne lastimistöde algust juhendab VTM lastimisel osalejaid.
- Trümm ja trümmi trepp peab olema valgustatud (töökoht ka).
- Laeva tõsteseadmetel tohib töötada vastava ettevalmistuse ja juhendamise saanud tõsteseadme juht (vintsimees), keda abistab uhman (signalist).
- Tõsteseadme juht tohib tegutseda ainult signalisti signaalide ja märguannete järgi.
- Signaal avariiliseks seiskamiseks peab olema täidetud sõltumata signaali andjast.
- Vintsimees peab teadma tõsteseadme tõstevõimet (SWL) sõltuvalt noole väljaulatuvusest.
- Töökoht peab olema valgustatud, vaba kõrvalistest inimestest, esemetest, prahist, lumest, libedad kohad liivatatud.
- Vajadusel paigaldada liikumist piiravad tõkked, hoiatavad sildid
- **Kontrollida enne lasti tõstmist:**
 - troppide korrasolekut, katsetuste läbimist ja SWL;
 - kauba taara seisukorda, massi, tõsteviisi markeeringut;
 - Raskusi troppida vastavalt troppimise skeemile küllaldase tugevusega troppidega.
- **Tõsteseadme juht ei tohi lubada:**
 - troppida raskusi juhuslikel inimestel;
 - tõsta suuremaid raskusi, kui tõsteseadme SWL;
 - tõsta eset, millel asuvad inimesed v.a avarii või õnnetusjuhtumi korral;
 - tõsta balloone ilma vastava konteinerita;
 - tõsta alust, millel on kinnitamata esemed;
 - jätta laadung töö vaheajaks rippuma.
- **Tõsteseadet ei tohi kasutada, kui:**
 - haagid, plokid, pöörelid, seeklid või nende detailid on pragudega või deformeerunud;
 - taglaskettide, seeklite, pöörlite, sõrmede ja poltide läbimõõt on vähenenud 10% ja enam ning trossidel 10% või suurema arvu trossi traatide katkemisel nende üldarvust trossi pikkusel, mis võrdub trossi 8 läbimõõduga;
 - kui trossi välispinna traadid on kulunud esialgsest läbimõõdust 40% ja enam.
- **Tõstetöödel ei ole lubatud:**
 - teha muid töid tõstetööde piirkonnas;
 - seista pinge all olevate trosside läheduses;
 - tõsta raskust, mille taara (ümbris) on vigastatud.

Töötamine tekil tormise ilmaga

- Saadud tormihoiatusest teavitatakse laevaperet.
- Kontrollitakse trümmiluukide kinnitust ja veetihedust, laadungi kinnitust ja vajadusel kinnitatakse täiendavalt (eriti tekilaadung, avariivarustus, päästepaadid ja tõsteseadmed).
- Kontrollitakse ankruseadet, ankrupidureid, ankruklüüside suletust, laevas asuvate luukide, uste, illuminaatorite suletust.
- Olla ettevaatlik raskete veekindlate ustega.
- Kõik trossid paigutatakse neile ettenähtud kohta ja kinnitatakse mereklaarilt.
- Tekile tõmmatakse nõör (ümbermõõduga vähemalt 60 mm), mis võimaldab inimeste ohutut liikumist tekil.
- Enne töö algust juhendamine (VTM). Tekile minnakse kapteni loal ja töötatakse VTM juhendamisel, kaks ja enam inimest korraga.
- Tekil töötavad laevapere liikmed kannavad päästeveste, kiivreid, turvarakmeid ja on julgestusnööri kinnitatud laeva konstruktsiooni külge.
- Tööks tekil (kauba lisakinnitamine, jäätumine) muudetakse laeva kurssi, tekivalgustus.
- Enne kursi muutmist, kui on oodata suurenenud õõsumist, hoiatada laevaperet.

Sildumine

- Sildumist juhendavad tüürimehed, pootsman, AB.
- Igale madrusele määratakse kindel töökoht ja kohustused.
- Töökoht peab olema varakult sildumiseks ette valmistatud. Töökohast eemaldada kõrvalised inimesed, esemed, praht, lumi, libedad kohad liivatada, töökoht valgustada.
- Enne sildumist pannakse otsad valmis: sildumisotsa lengidena tekile umbreelingu äärde, ou tõmmatakse umbreelingu klüüdist konksuga läbi, viskeliin seotakse ou külge.
- Sildumiseks kasutada ainult kõlbulikke otsi.
- Kaldale antakse sildumisots viskeliiniga. Enne viskeliini viskamist hoiatada kaimadrust, viskeliini raskus peab olema pehmest materjalist.
- Teisaldatavate vendrite otsad peavad olema küllaldase pikkusega.
- Ära ole sildumisotsa lengide, kai joone ja otsa vahel. Ära kummardu üle reelingu.
- Sildumisotsa anda järgi nii palju, kui kaldal jõutakse vastu võtta.
- Raskeid otsi antakse järgi läbi pollarite (keeru lahtiharutamise ajaks pannakse otsale pidur).
- Seista otsale pandud pidurist üle 1m kaugusel ja mitte otsa tõmbe suunas, (ketist piduril lisaks taimkiust 1,5m pikkune ots, millest tuleb kinni hoida).
- Sünteetiliste otste kinnitamisel tuleb pollarile panna üle 3 lengi (kaheksa).
- Ilma viskeliinita võib kaldamadrusele otsa anda siis, kui vahemaa kailiinini on alla 1m, kumbki ei tohi end väljapoole kallutada.
- Vintsiga otsa pingutamisel on keelatud ühel inimesel üheaegselt töötada otsaga vintsikopal ja samal ajal juhtida vintsi tööd.

NB!Otsad pollarile päripäeva, kopale vastupäeva, (terasots pollaril nõõriga kinni).

Kaldale (laevale) antud otsa pingutada siis, kui ots on korralikult kopale kinnitatud, alustada väikese kiirusega, jälgida keerde.

Kopaga pingutades (järgi andes) (ka pollarilt) hoidke otsast kinni vähemalt 1m kaugusel kopast.

Keelatud on:

- Pingutada (järgi lasta) otsa ilma vastava korralduseta;
- Lisada kopale keerde (võtta keerde vähemaks) kopa pöörlemise ajal;
- Haarata kätega (pidurdada jalaga) kiiresti libisevast otsast;
- Seista kiipide juures, pingutatava trossi liinil;
- Kummarduda kaugele reelingu taha;
- Lasta trossi järgi otse poolilt;
- Lasta ahtriotsa vette sõukruvi pöörlemise ajal;
- Kasutada taimkiust ja sünteetkiust trosside stoppamiseks kettapidurit;
- Vabastada trossi keerlevalt kopalt;
- Hoida kopal olevast otsast lähemalt kui 1m;
- Töötada ilma kinnasteta ja kiivrita, hoida taskus teravaid esemeid (kruvikeeraja, nuga);
- Üheaegselt hoida otsast ja juhtida mehhanismi.

NB! Peale sildumist otsad omale kohale ja mehhanismid lülitatakse välja.

Töötamine ankrupeliga

- Ankrud allalaskmine ja hiivamine toimub vahitüürimehe juhendamisel.
- Sisselülitatud ankrupeli ja kepslit ei jäeta valveta.
- Enne ankrud liigutamist kontrolli ketikasti, peli korrasolekut, vaata üle parda.
- Ära seisa ankrudeti liinil või vahetus läheduses.
- Tühikäigu kontrollimise ajaks lahuta ketitratas võllist (mootorist).
- Laeva seismisel ankrud kinnitatakse kett lintpiduriga ja lahutatakse ketitratas mootorist.
- Ankrudett laotub ketikasti ilma inimese abita.
- Laeva kai ääres seistes kõik pidurid peal, merel klüüsid kinni.
- Ankrud peab, siis ankrudera ülesse, ankrudetud põlema.

Tööd parda taga ja kõrgustes, mastis

Kõrguses = üle kahe meetri tekist, parda taga = vee kohal väljaspool laeva parrast

Töötada tohivad kogenud madrused (motoristid), peale VTM (VM) poolset juhendamist.

Juhendatakse tööleasujat ja julgestajat kirjaliku juhendi alusel, sissekanne juhendamiste kaardile.

Neid töid laeva liikudes ei tehta v.a avariijuhud:

- Töötajatel julgestusliiniga kaitsevööd (traksid), kaitsekiiver. Tööriistad liiniga kinnitatud. Võimalusel alla kaitsevõrk;
- Enne tööd kontrollitakse rippuvvahendit (pootsmanitool, istetool, tõstekorv, talas) ja tõsteotsi;
- Rippuvvahendil peab olema korrektne markeering: mass, kandejõud, katsetuse aeg;
- Enne kasutamist kontrollib kaitsevöö ja julgestusotsa kaitsevöö kasutaja koos tööjuhiga;
- Julgestusotsa pikkus: 1) veeni; 2) laseb liikuda ainult rippuvvahendil;
- Keelatud on kahe ja enama inimese töötamine üksteise kohal;
- Töötamisel mastides, signaalpasuna, antennide juures tuleb välistada nende sisselülitamine;
- Töid parvelt ja tööpaadist tehakse kapteni loal.

Pootsmanitool peab olema:

- katsetatud;
- vähemalt 40 cm lai;
- enne kasutuselevõtmist põhjalikult üle vaadatud;
- kinnitatud julgestusotstega, et vältida tooli kiikumist.

Enne tööparve, tööpaadi veeskamist tööjuht kontrollib:

- parve pontoonide veetihedust, põhjakatete, reelingute, tellingute olemasolu ja seisukorda;
- parves (tööpaadis) peab olema päästerõngas 30 m pikkuse liiniga;
- markeering: valmistamise aeg, mahutavus, kandevõime, tellingute kandevõime parvel, katsetamine.
- Parve ja tööpaati veesatakse, tõstetakse ilma inimesteta.
- Ei tohi töötada: kahe laeva ja laeva ning kai vahel, jää kohal, parda taga dokis.
- Tööl parda taga peab päästerõngas liiniga olema vees.
- Kasutada tormiredelit ühekaupa parvele, talasile laskumiseks, hoida kinni redeli trossidest.
- Rippuvvahendit liigutada ilma inimesteta.
- Tööpaadis töötamisel laeva ahtri taga hoiatada vahimehaanikut.
- Peale töö lõppu teatab töö juht sellest vahitüürimehele, vahimehaanikule.

Töötamine elektriliste ja mehaaniliste instrumentidega

- Enne tööd viiakse läbi juhendamine.
- Töötada tohib töökorras elektrilise või mehaanilise instrumendiga.
- Kasutada kaitseprille.
- Töötavat instrumenti ei tohi remontida.
- Voolu all olevat instrumenti ei tohi juhtmest tirida.
- Peale tööd lülita instrument välja.
- Elektrilise ja mehaanilise instrumendiga ei tohi töötada tekil vihmasaju ajal.
- Kandelambi pinget kuni 12V. Plahvatusohtlikus ruumis 12V akulamp.
- Suruõhul töötava tööriista voolik ühendada torustikuga enne süsteemi suruõhu andmist.
- Keelatud on suunata suruõhuvoolik teisele inimesele või puhuda suruõhuga riidetelt tolmu.

Töötamine tankides, halvasti ventileeritavates ruumides

- Tankide pääsuluuke võib avada kapteni loal.
- Enne tööd viiakse läbi juhendamine (töötaja + 2 julgestajat).
- Enne sisenemist peab ruum olema korralikult ventileeritud ja veendunud kahjulike gaaside puudumises, võetud õhuanalüüs.
- Kütusetanke degaseeritakse (aurutatakse 24h, tuulutatakse, pidevalt kontrollitakse ohtlike gaaside olemasolu gaasimeetriga).
- Veetankides: töötamise aeg 45 min siis 15 min väljas puhkust.
- Tanke tuleb pidevalt ventileerida.
- Töö lõppedes manluugid kinni, ettekanne vahitüürimehele.

Pürotehnika kasutamine

- Raketid, säratud, suitsupommid, liiniheitja raketid, kemoluminestsents valgustuspulk; Kasutada sihipäraselt.
- Hoidmine: lukustatud, seest vooderdatud raudkastis silla läheduses. Päästepaadis ja – parves veekindlas pakendis.
- Igal vahendil on peal kasutamishüüdnäide ja –tähtaeg.
- Rakette lastakse ülemiselt tuulealuselt tekilt.
- Säratud hoida väljasirutatud käes, vältides sädemete sattumist inimestele.
- Enne liiniheitja raketide laskmist hoiatada laevaperet, neid ei tohi lasta ilma liinita.
- Aegunud, ilma etiketita pürotehnilisi vahendeid ei tohi laevas hoida.
- Kogused vastavalt SOLASele.

Töötamine ohtliku lastiga ja ohtlike ainetega

- Ohtlikuks lastiks loetakse: radioaktiivseid, mürgiseid, kergesti süttivaid, plahvatusohtlikke aineid. Puuvill ja kivisüsi on isesüttivad.
- **Ohtlik last võib põhjustada:** tulekahju, plahvatust, mürgi lekkimist, mürgiste gaaside teket.
- Enne ohtliku lastiga tegelemist viiakse läbi juhendamine.
- Mõned liigniisked metallimaagi kontsentraadid võivad vibratsiooni tõttu muutuda voolavaks ja põhjustada laeva püstuvuse vähenemist.
- Ohtliku lasti vedu on reglementeeritud „IMDG code, Rahvusvahelise ohtlike kaupade mereveo koodeksiga“, kus on kirjas ainete keemilised omadused, markeering ja veotingimused.
- Ohtliku lasti käitlemisel pannakse selga eririietus (kombinesoon, kummikud, kindad, prillidega kapuuts, respiraator, hingamisaparaat).
- Laevas kasutatakse ohtlikke aineid: happeid, akuvedelikku, bensiini, lahusteid. Toodet kasutada vastavalt kasutusjuhendile, vältida toote sattumist silma, suhu.
- Lugeda etiketil ohusümboleid ja märgistusi. Pakendil peab olema silt konteineris oleva aine nimetusega.
- Happeid hoitakse hästi ventileeritud ruumis, korvis asuvas korgiga pudelis.
- Kui tööruumis on tunda mingi kemikaali lõhna, tuleb kindlasti ruume tuulutada.
- Happe pudeliga pakendit ei tohi võtta sülle ega õlale, tuleb kanda kahe inimese vahel.
- Tekile tilkunud hapet saab neutraliseerida leelisega (soodaga).
- Siseruumides kasutada siseruumideks ette nähtud tooteid (veepõhised värvid, lakid, liimid).

Tuleohutus keevitustöödel

- Tuleohutuse eest vastutab VTM, VM.
- Enne keevitustöid viiakse läbi juhendamine.
- Keevitaja juures peab olema vaatleja.
- Töökoha ettevalmistus: eemaldatakse isolatsioonimaterjal 1m ulatuses, külgedele sädemeid tõkestavad sirmid.
- Tulekustustusvahendid: tulekustuti, pang veega, tuletõrjevoolik, tükk presentii.
- Jälgida, mis toimub teiselpool seina.

Prügi käitlemine

- Prügi: toiduainete, majapidamise ja tehnilised jäätmed.
- Laeval kogumahtuvusega üle 400, kus on 15 või enam inimest peab olema “Prügikäitlemise plaan” ja “Prügiraamat”.
- Konteinerid: toiduainetele, plastikule ja teistele jäätmetele.
- Kusagil ei tohi merre visata plastmassist esemeid, sünteetilisi trosse, -kalapüügivõrke.

Darja Günter, darja.gynter@merikool.ee

Merepraktika instruktoria

13.03.2025 a